

Udfordringer i sundhedsfagligt arbejde med tyrkiske ældre

Udfordringer i sundhedsfagligt arbejde med tyrkiske og andre minoritetsetniske ældre består i at understøtte deres bestræbelser på at føle sig hjemme i Danmark. Et studie viser, at der er brug for aktiviteter og tiltag, der understøtter, at den enkelte ældre kan føle sig respekteret og værdifuld i hverdagen.

Arbejdsmarkedstilknytning og økonomi

Tyrkiske ældre kom hertil for at arbejde i 1960-70'erne, og de er blevet boende i Danmark: Der er i dag 3.600 personer på 60 år og derover – lidt flere mænd end kvinder. Kun få er over 80 år. I alt er der godt 24.000 personer på 60 år og derover fra "ikke-vestlige" lande, og antallet forventes at være fordoblet om ti år.

Disse ældre er økonomisk ringere stillet end majoritetsetniske ældre. Både mænd og kvinder har haft en ustabil tilknytning til arbejdsmarkedet, mændene med en kombination af perioder med arbejdsløshed, manglende kendskab til arbejdsmarkedsydelse, dårlig organisering og manglende sprogkompetencer, der tilsammen har medført en lav pensionsopsparing. Kvinderne er familiesammenført i 1970-80'erne og har haft meget begrænset tilknytning til arbejdsmarkedet og dermed ingen eller meget lav pensionsopsparing.

Ensomhed og isolation

Tyrkiske ældre føler sig ofte ensomme og isoleret i det danske samfund, især kvinderne, til trods for deres tætte familierelationer. Det fortæller bl.a. en 50-årig tyrkisk kvinde i København:

"Vores folk kom her, da de var unge, og de brugte deres ungdom på at arbejde for danskere. De betalte skat, og nu er der nogle, der siger: "Rejs hjem". De var alle sammen sunde og raske, da de

kom. Nu er de syge og gamle. De udførte hårdt og beskidt arbejde. Der var ikke meget sol i Danmark. I juli måned – da var det 40 grader i Tyrkiet - , men jeg tændte for varmen i Danmark for at bade min datter. Det var for 20 år siden. Der var altså mørkt og koldt. Man blev syg af det. Dengang var der ikke tyrkisk tv, der var ikke telefon, der var ikke mange fra Tyrkiet rundt omkring i nabolaget. Mændene gik på arbejde, så vi kvinder sad inden for hjemmets fire vægge i mange, mange år. Vi talte ikke dansk. Det var koldt og mørkt. Det var meget, meget svært i begyndelsen. Det var lige som et fængselsophold. Nu – tv, telefon og kørekort, omgangskreds osv. Men tiden er også løbet fra os. Nu er vi syge og gamle."

Nedslidning og sygdom

Deres biologiske og funktionelle alder er lavere end jævnaldrende danskfødtes pga. opvækstvilkår, nedslidende arbejde og hyppigt forekommende sygdomme i en relativt ung alder – slidgigt, bronkitis og astma, hjertesygdomme, diabetes. Også forekomsten af demens er fundet højere end blandt majoritetsdanskere (Schmidt, Kristensen og Rosenbaum 2006). Med de komplekse helbredsproblemer følger behov for behandling og hjælp fra social- og sundhedssystemet, som ikke altid finder sted pga. kulturelle og sproglige forskelle.

Ældrepolitisk fokus

Det politiske fokus i kommuner og stat har i de senere år handlet om, hvordan "ældre etniske borgere" sundheds- og plejemæssige behov kan imødekommes. De modtager i mindre grad end majoritetsetniske danskere offentlig omsorg og pleje, og blandt forklaringerne er et ringere kendskab til mulighederne for offentlig hjælp. Hovedspørgsmålet har været, om kommunerne vil og kan matche æl-

dre flygtninge og indvandreres særlige kulturelle og religiøse behov.

Hermed er fokus flyttet væk fra de ældres hverdagsrelationer, livserfaringer og livsbetingelser. Diskussionen har efterladt det indtryk, at social- og sundhedssektoren – hvis bare "den gør det rigtige" (fx sørger for en bestemt slags mad og tosprogede sossu-ansatte) – kan imødekomme de ældres kulturelle og religiøse ønsker og behov, og så bliver der plads til alle.

Sociale og sundhedsfaglige udfordringer

Udfordringer i arbejde og samvær med tyrkiske og andre minoritetsetniske ældre består med baggrund i dette studie i at understøtte disse ældres bestræbelser på at føle sig hjemme. Der er brug for aktiviteter og tiltag, der understøtter, at den enkelte ældre kan føle sig respekteret og værdifuld i hverdagen.

I denne kontekst forekommer forsøg på at kortlægge "de fremmedes" kultur- og religionsspecifikke behov – og at indrette pleje- og omsorgssektoren på at dække disse behov – alt for snævre. Det er ofte nødvendigt at understrege, at majoritetsdanske ældre er vidt forskellige individer. Lige så nødvendigt er det at erkende og arbejde ud fra, at hverken etnisk eller religiøs baggrund er determinerende for et menneskes sociale og plejemæssige behov. Hvert menneske har sin kulturelle baggrund, men også sit livsløb baseret på individuelle erfaringer.

Reference

Schmidt, John, Majken Kristensen, Bent Rosenbaum 2006. Demenslidelse hos ældre tyrkiske indvandrere. Behovsundersøgelse med henblik på opsporing og udredning. *Ugeskrift for Læger*, 168;

Møde mellem mennesker - på højskole med Ensomme Gamles Værn

50: 4109-13.

Artiklen er udarbejdet på grundlag af et kvalitativt studie som Christine E. Swane og Üzeyir Tireli, lektor, ph.d., UCC gennemførte i 2009. Studiet omhandlede tyrkiske ældres hverdagsliv og blev finansieret af Ensomme Gamles Værn (EGV Fonden).

Interviewene i studiet er hovedsagelig foretaget på tyrkisk. En mere omfattende analyse af tyrkiske ældres hverdagsliv i Danmark og pendling til Tyrkiet samt litteraturreferencer findes i artiklen "Tyrkiske ældres bestræbelser på at føle sig hjemme" i Social Kritik 2011, nr. 127, s. 29-43 af Christine E. Swane og Üzeyir Tireli.

Håndbog om pårørendesamarbejde

Ny håndbog giver gode råd til plejepersonale om, hvordan de undgår og løser konflikter i samarbejdet med pårørende. Håndbogen er blevet til på baggrund af en kortlægning af, hvordan kommunernes plejepersonale håndterer konflikter. Man har også undersøgt, hvilken viden kommunerne har om, hvordan man forebygger konflikter, og hvordan de løses, når de er opstået.

Find håndbogen på Socialstyrelsens hjemmeside, www.servicestyrelsen.dk, Nyheder, "Gode råd til at undgå konflikter med pårørende"

Ensomme Gamles Værn (EGV) har de sidste fire år arrangeret en uges ophold på Løgumkloster Højskole for danske ældre og ældre flygtninge og indvandrere.

Da vi besluttede os for at gøre en særlig indsats for at tilbyde vores ferieophold til ældre med anden etnisk baggrund, var det, fordi vi via forskningsprojekter havde fået belyst, at der her var en gruppe mennesker, som EGV i sit udgangspunkt bør gøre en indsats for, men som vi ikke var nået ud til. Vi havde aldrig fået én eneste ansøgning til vores ferier fra andre end etniske danskere.

For at få ældre med anden etnisk baggrund til at deltage på vores ferier har vi samarbejdet med forskellige foreninger, primært "Venskabsforeningen for Ældre Danskere og Indvandrere" i Århus. I 2009 var næsten halvdelen af højskoleopholdets 46 deltagere f.eks. fra denne forening. Det har stor betydning, at de ældre indvandrere og flygtninge kender hinanden i forvejen, så de trygt kan rejse sammen og tør kaste sig ud i et så anderledes eksperiment, som det må siges at være at tage på noget så inkarneret *dansk*, som et højskoleophold. Mange har skullet overtales kraftigt, før de vovede sig med, og vi har også måttet erkende, at alene ordet "høj-skole" forvirrer og skræmmer nogen væk. Også dansksproglig formåen har været en barriere. Deltagerne er kommet til Danmark fra mange forskellige lande og af mange forskellige grunde. De kulturelle forskelligheder har i løbet af ugen været temaet for en række foredrag og aktiviteter, hvilket har givet deltagerne – også de etnisk danske – mulighed for at reflektere over etnicitet og kulturelle forskelle inden for en struktureret ramme.

Det er i høj grad i det personlige møde på tværs af kulturelle forskelligheder, der giver mulighed for at nuancere den ofte stereotype opfattelse af hinanden som "danskere" eller "indvandrere". Det viste et antropologisk forskningsprojekt om EGVs ferier, vi gennemførte i 2009-10. Deltagerne oplevede, at de ved at dele erfaringer og livshistorier i små samtalegrupper fik en større forståelse af hinanden som individuelle mennesker med unikke historier og baggrunde.

På en ferie bliver man løftet ud af hverdagen og sat i et nyt og anderledes frirum med mulighed for at lege med de sociale relationer og dele erfaringer på nye måder – på EGVs ferier også erfaringer om ensomhed og om dét at blive gammel. Man får oplevelser, der rækker ud over hverdagens vaner og rutiner. Nye oplevelser som udflugter, madlavning og morgensang giver fælles erfaringer, der bidrager til oplevelse af fællesskab. For de fleste et midlertidigt fællesskab, men i EGV har vi erfaret, at en ferie ikke bare er slut, når man rejser hjem. Den bliver et minde, der ikke blot lever i én selv, men også giver mulighed for at tale om sig selv på en ny måde. Den enkelte kan fortælle om ferien og oplevelserne til dem, vedkommende kender derhjemme, og kan derved byde ind som et mere aktivt og socialt menneske i de fællesskaber, den enkelte er en del af i sin hverdag, det være sig i cafeen, i moskeen eller i Korshærens genbrugsbutik.

Litteratur

Louise Scheel Thomasen. En uges socialt fællesskab. Antropologisk studie af EGVs ferier og højskoleophold. EGV Fonden 2010 (rapporten findes på www.egv.dk under afsluttet forskning).